

Sygn. akt I ACa 570/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Joanna Wiśniewska-Sadowska

Sędziowie: SA Dorota Markiewicz

SO del. Dagmara Olczak - Dąbrowska (spr.)

Protokolant: Ignacy Osiński

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa O. O.

przeciwko Spółdzielni (...) w W.

o uchylenie uchwały ewentualnie o stwierdzenie nieważności uchwały

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 6 lutego 2017 r., sygn. akt XXIV C 605/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala powództwo i nie obciąża O. O. kosztami procesu;

II. nie obciąża O. O. kosztami postępowania apelacyjnego.

Dagmara Olczak - Dąbrowska Joanna Wiśniewska-Sadowska Dorota Markiewicz

Sygn. akt. I ACa 570/17

UZASADNIENIE

Pozwem z 23 maja 2016 r., skierowanym przeciwko Spółdzielni (...) w W. O. O. wniósł o uchylenie ewentualnie o stwierdzenie nieważności uchwały. rady nadzorczej tej Spółdzielni nr (...) z 21 marca 2016 roku o wykreśleniu go z rejestru jej członków z tej przyczyny, że nie przysługuje mu tytuł prawny do lokalu należącego do zasobów pozwanej. W uzasadnieniu uchwały rada nadzorcza jako podstawę wykreślenia wskazała postanowienie § 10 c ust. 1 statutu stanowiące o niezawinionym nierealizowaniu przez członka spółdzielni obowiązków statutowych oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2015 r., sygn. akt K 60/13.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 6 lutego 2017 roku uchylił zaskarżoną uchwałę rady nadzorczej Spółdzielni (...) w W. i obciążył pozwaną kosztami procesu.

Rozstrzygnięcie to zostało oparte na następujących ustaleniach faktycznych i ich ocenie prawnej.

4 stycznia 2008 r. O. O. i T. O. zawarli ze Spółdzielnią (...) w W. umowę przedwstępną nr (...) w sprawie określenia wstępnych warunków budowy lokalu, miejsca postojowego w wielostanowiskowym parkingu podziemnym oraz pomieszczenia gospodarczego w inwestycji pozwanej przy ul. (...) w W.. Uchwałą nr (...) zarządu pozwanej Spółdzielni z 13 marca 2008 r. powód został przyjęty w poczet jej członków i wpisany do rejestru pod nr (...). Skierowanym do pozwanej pismem z 2 lutego 2009 r. O. O. i T. O. wypowiedzieli umowę przedwstępną, przy czym powód pozostał nadal członkiem Spółdzielni

8 marca 2016 r. O. O. doręczono zaproszenie na posiedzenie rady nadzorczej pozwanej Spółdzielni, wyznaczone na 21 marca 2016 r., w związku ze złożonym przez zarząd wnioskiem o wykreślenie powoda z rejestru członków Spółdzielni. Powód był obecny na posiedzeniu. Po wysłuchaniu jego stanowiska rada nadzorcza podjęła jednogłośnie uchwałę nr (...) w sprawie wykreślenia go z rejestru członków Spółdzielni.

Uchwała wraz z uzasadnieniem została doręczona powodowi 12 kwietnia 2016 r. W jej uzasadnieniu wskazano, że rada nadzorcza postanowiła wykreślić O. O. z rejestru członków na podstawie § 10c ust. 1 statutu Spółdzielni oraz wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2015 r., sygn. akt K 60/13 wobec tego, iż nie przysługuje mu tytuł prawny do lokalu ani do udziału w nieruchomościach pozostających w zasobach Spółdzielni. Zgodnie z postanowieniem § 10c ust. 1 statutu, członek Spółdzielni nie wykonujący obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych może być wykreślony z rejestru członków Spółdzielni.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zgodnie z art. 24 § 3 ustawy z 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2016 r. poz. 21 j.t.; dalej: prawo spółdzielcze) członek niewykonujący obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych może być wykreślony z rejestru członków spółdzielni. Statut określa przyczyny wykreślenia. Statut pozwanej przyczyny wykreślenia członka precyzuje w § 10c ust. 2 wskazując, że należą do nich w szczególności: 1) niewpłacenie w terminie wpisowego lub udziału; 2) naruszanie bez własnej winy w sposób rażący lub uporczywy obowiązującego w Spółdzielni regulaminu używania lokali i porządku domowego; 3) zbycie prawa do lokalu w trybie umowy cywilnoprawnej, chyba że członkowi przysługuje spółdzielcze prawo do innego lokalu w Spółdzielni. Wśród wymienionych przyczyn nie występuje brak tytułu prawnego do lokalu ani do udziału w nieruchomościach pozostających w zasobach pozwanej. W ocenie Sądu Okręgowego otwarty katalog przyczyn wykreślenia członka z rejestru członków spółdzielni nie oznacza tego, że spółdzielnia lub sąd mogą ten katalog dowolnie rozszerzać. Skoro zatem określone zdarzenie nie jest wymienione w statucie jako podstawa wykreślenia, sąd nie może go wykreować tylko na z tego względu, że w postanowieniu statutu określającym przyczyny wykreślenia użyto zwrotu „w szczególności” (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 10 lipca 2013 r., sygn. akt I ACa 675/13). Oceny tej nie podważa stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w wyroku z 5 lutego 2015 r., sygn. akt K 60/13, według którego członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej musi być powiązane z prawem do lokalu będącego w zasobach spółdzielni. W konkluzji tych rozważań Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona uchwała została podjęta z przyczyn niewskazanych w statucie, co powinno skutkować jej uchyleniem na podstawie art. 42 § 3 prawa spółdzielczego stosowanego odpowiednio w związku z art. 24 § 6 prawa spółdzielczego.

W apelacji od tego wyroku pozwana zarzuciła naruszenie art. 24 § 3 prawa spółdzielczego w związku z postanowieniem §10 c ust. 2 statutu pozwanej poprzez nietrafne przyjęcie, że stosunek członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej może trwać niezależnie od przysługiwania członkowi majątkowych praw do lokalu znajdującego się w zasobach spółdzielni mieszkaniowej i uznanie, że nie może to stanowić przyczyny wykreślenia powoda z grona członków spółdzielni. Zgłosiła również zarzut naruszenia art. 3 ust. 1 ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. 2013, poz. 1222) poprzez dokonanie jego wykładni niezgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego i przyjęcie, że członkiem spółdzielni mieszkaniowej może być osoba, której nie przysługuje tytuł prawny do lokalu należącego do zasobów spółdzielni. W konkluzji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie, jednak nie ze względu na zgłoszone w niej zarzuty.

Wbrew stanowisku skarżącego, należy podzielić ocenę prawną Sądu pierwszej instancji przedstawioną w motywach zaskarżonego wyroku, że wykluczenie lub wykreślenie członka z rejestru członków spółdzielni może nastąpić jedynie z przyczyn enumeratywnie wymienionych w statucie. Zmiana wykładni przepisów wynikająca z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego powinna w pierwszej kolejności prowadzić do zmiany statutu, a dopiero później do podjęcia w oparciu o jego zmienione postanowienia decyzji przez organy spółdzielni o wykreśleniu tzw. członków oczekujących. Z tych przyczyn podniesione w apelacji zarzuty w odniesieniu do prawa materialnego nie zasługiwały na uwzględnienie. Do zmiany zaskarżonego wyroku doprowadziła natomiast zmiana stanu prawnego w toku postępowania apelacyjnego.

Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. za podstawę rozstrzygnięcia sąd przyjmuje stan faktyczny i prawny istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. W realiach rozpoznawanej sprawy oznacza to obowiązek rozważenia, jaki wpływ na materialnoprawną podstawę orzeczenia wywiera ustawa z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy- Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy -prawo spółdzielcze (Dz.U. 2017, poz. 1596), która weszła w życie z dniem 9 września 2017 r. W art. 10 tej ustawy jako regułę intertemporalną przyjęto zasadę stosowania ustawy nowej, ponieważ przepis ten stanowi, że do spraw sądowych wszczętych i niezakończonych prawomocnym orzeczeniem przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy niniejszej ustawy. Należy zwrócić uwagę, że sposób redakcji tego przepisu jest typowy dla przepisów intertemporalnych w ustawach procesowych, pomimo że ustawa nowelizująca zmienia przepisy prawa materialnego, a w szczególności podstawy prawne nabycia i utraty członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej. Wprowadzenie zasady bezpośredniego działania ustawy nowej do stanów faktycznych, które miały miejsce pod rządami ustawy dawnej w drodze przepisu przejściowego wskazującego, że nowy przepis merytoryczny ma znajdować zastosowanie także do faktów przeszłych, stanowi przełamanie zasady nieretroakcji prawa (art. 3 k.c.). W tym przypadku mamy do czynienia z normą intertemporalną, na podstawie której z określonymi faktami przeszłymi mają być wiązane takie same skutki, jakie nowy przepis merytoryczny przewiduje dla tego samego rodzaju faktów przyszłych (por. K. Pietrzykowski, [w:] System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne- część ogólna pod red. M. Safjana, t. 1, Warszawa 2012, s. 740). Ratio legis takiego rozwiązania jest z reguły potrzeba jak najszybszego poddania stosunków prawnych przepisom nowej ustawy. W ocenie Sądu Apelacyjnego ze względu na wyraźne poddanie stosunku członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej przepisom nowej ustawy w art. 10 ustawy nowelizującej odsyłającym do nowych przepisów merytorycznych, nowe rozwiązania w tej dziedzinie należy stosować do stanów faktycznych dotyczących nabycia lub utraty członkostwa w spółdzielni, które miały miejsce przed wejściem w życie tej ustawy.

Ustawa z 20 lipca 2017 r. wprowadza istotne zmiany w zakresie sposobu nabycia i utraty członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej, realizując tym samym wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2015 r., sygn. akt K 60/13. Zgodnie z tym orzeczeniem art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim dopuszcza członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej podmiotów, którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywa odrębnej własności lokalu, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji. Zasadniczym motywem stwierdzenia niezgodności z Konstytucją tego przepisu było zakwestionowanie uprawnień korporacyjnych tzw. członków oczekujących w spółdzielniach mieszkaniowych. Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że przyjmowanie w poczet członków spółdzielni tej kategorii osób, a więc nieposiadających praw do lokalu w danej spółdzielni mieszkaniowej lub ekspektatyw odrębnej własności prowadzić może do sytuacji, w których podmioty takie będą miały realny wpływ na zarządzanie spółdzielnią, uczestnicząc w podejmowaniu uchwał na walnym zgromadzeniu. Mogą tym samym przesądzać o prawach i obowiązkach tych członków spółdzielni, którzy posiadają prawa do lokalu. W konsekwencji Trybunał uznał za niedopuszczalne - z konstytucyjnego punktu widzenia - by podmioty niemające interesu w realizacji ustawowych celów danej spółdzielni mogły korzystać z praw korporacyjnych, a tym samym osłabiać możliwość wpływania na decyzje przez członków, których potrzeby mieszkaniowe zaspokajane są przez tę spółdzielnię.

Realizując powyższe założenia, ustawą nowelizującą z 20 lipca 2017 r. zmieniono art. 3 ust.1-3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w ten sposób, że powiązано nabycie członkostwa w spółdzielni z tytułem prawnym do lokalu w zasobach spółdzielni w postaci: spółdzielczego lokatorskiego albo własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego,

roszczenia o ustanowienie tych praw lub odrębnej własności lokalu (ekspektatywa własności). Z kolei z art. 3 ust. 6 tej ustawy wynika, że z mocy prawa członek spółdzielni mieszkaniowej traci członkostwo z chwilą zbycia albo wygaśnięcia tych praw lub roszczeń, z którymi powiązано nabycie członkostwa. Wprowadzając konstrukcję nabycia i utraty członkostwa z mocy prawa, jako następstwa nabycia, zbycia lub wygaśnięcia praw bądź roszczeń do lokalu, ustawodawca wyłączył w art. 1 ust. 8 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych stosowanie przepisów ustawy prawo spółdzielcze dotyczących wystąpienia ze spółdzielni, wykluczenia ze spółdzielni i wykreślenia z rejestru członków spółdzielni. W znowelizowanym stanie prawnym osoba będąca założycielem spółdzielni oraz właściciel lokalu będący członkiem spółdzielni może wystąpić z niej za wypowiedzeniem. Organy spółdzielni utraciły natomiast kompetencje do kształtowania składu osobowego członków poprzez wykluczenie lub wykreślenie danej osoby z rejestru członków.

Istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie ma art. 4 ustawy z 20 lipca 2017 r., zgodnie z którym członek spółdzielni, któremu w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu albo prawo odrębnej własności lokalu oraz któremu nie przysługuje roszczenie o ustanowienie prawa odrębnej własności lokalu lub roszczenie o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego, traci z tym dniem członkostwo w spółdzielni. Jest on konsekwencją nowej koncepcji nabycia i utraty członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej. Pozbawia statusu członków tzw. członków oczekujących czyli osoby, którym nie przysługuje tytuł prawny do lokali należących do zasobów mieszkaniowych spółdzielni.

Nawiązując do ustalonego w rozpoznawanej sprawie i aprobowanego przez Sąd Apelacyjny stanu faktycznego, należy stwierdzić, że skoro powodowi nie przysługuje żadne z praw ani roszczeń wymienionych w art. 4 ustawy nowelizującej, to z mocy prawa z dniem 9 września 2017 r. utracił członkostwo w pozwanej Spółdzielni. Stosowanie znowelizowanych przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych do stanów faktycznych, które miały miejsce przed wejściem w życie ustawy (art. 10 ustawy nowelizującej) oznacza, że wykreślenie powoda z rejestru członków było pozbawione znaczenia prawnego, ponieważ w obecnym stanie prawnym organy spółdzielni mieszkaniowych utraciły kompetencje do kształtowania składu osobowego członków poprzez wykluczenie lub wykreślenie, co wynika z wyłączenia w art. 1 ust. 8 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych stosowania przepisów prawa spółdzielczego regulujących te kwestie. Nabycie i ustanie członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej następuje z mocy prawa jako skutek nabycia, zbycia lub wygaśnięcia tytułu prawnego do lokalu należącego do zasobów spółdzielni. W konsekwencji takiej zmiany stanu prawnego, a przede wszystkim wyłączenia z mocą wsteczną stosowania art. 42 i art. 24 prawa spółdzielczego, które stanowią materialnoprawną podstawę powództw skierowanych przeciwko uchwałom organów spółdzielni o wykluczeniu bądź wykreśleniu członka, powództwo w rozpoznawanej sprawie należy ocenić jako bezzasadne. Na skutek zmiany stanu prawnego w toku postępowania powód z mocy prawa utracił członkostwo, a znowelizowane przepisy wyłączyły możliwość wykreślenia i wykluczenia członka, a w rezultacie prawo zaskarżenia uchwał w tym przedmiocie w drodze stosownych powództw. Retroaktywne działanie nowych przepisów należy uznać za uzasadnione ze względu na potrzebę ochrony wartości konstytucyjnych, które legły u podstaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2015 r., sygn. akt K 60/13, a w szczególności potrzebę przywrócenia właściwego statusu członkom spółdzielni mieszkaniowych, którym przysługują prawa do lokali w zasobach spółdzielni poprzez wykonywanie uprawnień korporacyjnych i realną możliwość wpływu na zarządzanie spółdzielnią. W dawnym stanie prawnym ze względu na kategorię tzw. członków oczekujących siła tych uprawnień była osłabiona.

Nawet przy odmiennej wykładni art. 10 ustawy nowelizującej i przyjęcia, że art. 42 i art. 24 ustawy prawo spółdzielcze mają zastosowanie w ustalonym stanie faktycznym, należałoby przyjąć, że na skutek utraty członkostwa powód utracił legitymację czynną, która zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. musi istnieć w chwili zamknięcia rozprawy. Zgodnie bowiem z art. 42 § 4 prawa spółdzielczego prawo zaskarżenia uchwały w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka przysługuje wyłącznie członkowi wykluczonemu albo wykreślonemu. Był członkiem, który dochodzi uchylenia uchwały, powinien wykazać, iż ma interes prawny w jej zaskarżeniu. Legitymacja czynna przysługuje tylko tym byłym członkom spółdzielni, których praw uchwała dotyka mimo ustania członkostwa (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 28 lipca 1998 r., I CKN 794/97, OSNC 1999, Nr 3, poz. 51). Powód takiego interesu nie wykazał, a ze względu na brak tytułu

prawnego do lokalu i utratę członkostwa z mocy prawa z dniem 9 września 2017 r. nie sposób wywieść, aby taki interes mu przysługiwał.

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok należało zmienić na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i oddalić powództwo jako niesprawiedliwe co do zasady. Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążenia powoda kosztami postępowania apelacyjnego. Tylko bowiem ze względu na zmianę stanu prawnego w toku postępowania apelacyjnego, roszczenie dochodzone przez powoda utraciło podstawę materialnoprawną i stało się bezzasadne.

Dagmara Olczak-Dąbrowska Joanna Wiśniewska-Sadomska Dorota Markiewicz